

許韋晟

Lowking Nowbucyang

◆創作理念

Truku

太魯閣語

國立清華大學語言學研究所博士生

Tama mu o srmnu bi knan endaan rudan sexual, baki mu, payi mu, rudan baki mu uri. Lmnglung ku nrngaw na o suyang bi cmisa na uuda ddaun ta seejiq babaw dxgal. Hnici kari rudan knkla nii o snkryan bi ni paru bi brihan. Aji ta bi shngiun ka hnici kari rudan nii, ni aji ta bi laxun ka cmisa rudan ta uri. Spruun ta bi mita, spat seejiq endaan dha nii o shici ta cmisa laqi embarah. Saw ka kari Truku nii do o kika aji dha bi shngiun, ana bitaq knuwan.

筆者認為原住民最珍貴、最無價的東西就是「長者的話」。在過去沒有文字的時代，食衣住行、生活技能等種種事情，都是藉著語言來傳給下一代，無論好的、壞的、鼓勵的、訓勉的，我們小孩子學習的對象就是部落的長者，至此至今都是無庸置疑的。

筆者的父親常常跟我講述以前老人家的故事，包括祖父母、曾祖父母等。在我細想他們所說的故事之後，才發現每個故事都在教導我們後代子孫各種做人做事的道理。長者的話及智慧是非常珍貴且無價的，我們一定要記得他們說的話，也要珍惜保留他們教我們的一切。更重要的是，我們一定要將這些故事傳承給下一代的子子孫孫，讓太魯閣族的語言文化永遠長存。

散文

Hnici kari rudan

Ngahan¹ payi tama mu o Tapang. Niqan ptasan dqras na ka payi nii. Uxay paru bi ka hnligan² na. Mntucing ku siida do o ini mu slai³ ka payi nii da. Laqi ku siida o ini mu klai ka ngahan na uri. Hana rmngaw ka tama mu o kika hana ku mkla endaan na.

Rmngaw kingal endaan na ka tama mu. Niqan kingal jiyax, musa tmabug rudux ka bubu mu. Gaga hi ka paru bi tama rudux han. Saw saman duri o musa tmabug ka bubu mu. Ungat qtaan ka tama rudux da. Lmnglung ka bubu mu, ida bi wada guyun ka rudux da. Yamu⁴ mkla bi sndaran ka payi na, kika musa pcisa hyaan ka bubu mu da. Duri ni, “Wada meydang ka tnbgan mu rudux da.” sun na ka payi na. Ni, sdaran ku haya. Wada meydang hug? Wada guyun hug? Sdrangi ku haya binaw.” “Iq o.” msa ka payi na. Kiya do, mangal qaya sdaran na ka payi na da. Snalu na djima ka qaya nii. Snaah na baraw, psthriq na mntru. “Powq, powq, powq.” sun na ka qaya na. Mhdu sdaran siida do o “Ah! Uxay wada guyun ka tnbgan su, seejiq sapah namu nanak ka wada mangal.” msa ka payi na.

Siida do o, smiling tama mu ka bubu mu da. “Aji isu hug? Wada mkan tnbgan mu ga?” msa. Ini siyuk ka tama mu, kiya ka kiya ni cihulis ka quwaq na. “Hmuya, maa su mhulis! Asi bi klai mita, ida isu ka wada qmrak tnbgan mu nii da. Hawan misu balay.” msa ka bubu mu.

Saw nii ka endaan payi tama mu o hmici cmisa laqi embarah. Iya hmut gmeeguy tnbgan ni qaya dha. Nasi su naqih ka endaan su o niqan kingal jiyax ida su dha qtaun ni hlayun su dha.

Ngahan baki mu o Sima. Mntucing ku siida do o jima wada wala mhuma bunga ka baki mu da, kika ini mu slai uri da. Seejiq na baki mu nii o mhuway bi ni kmseita balay, smkuxul bi snlupung ana ima uri, ni smkuxul bi mkbuyu uri. Mkla bi seiyax uri, asi bi saw smhulis. Lnglungun mu bi balay, saw smkrawah bi, ini mu slai mita ka dqras ni kari na. Embahang ku kari payi mu ni mnswayi tama mu,

-
- 1 「名字」在有些部落會說 hangan。
 - 2 「身形、身體」在有些部落會說 hnyigan。
 - 3 「趕上」在有些部落會說 sklai，詞根是 skla。
 - 4 「因為」在有些部落會說 yaasa。

“Suyang bi seejiq na ka baki su.” msa.

Rmngaw kingal endaan na ka tama mu. Risaw ku siida o dsun ku na bbuyu kjiyax ka tama mu. Mmowsa ta bbuyu brah na siida do o niqan ka qlhangun ta, ni gaya. Rmngaw ka tama mu da. Babaw na siida do o niqan kingal jiyax, niqan rima hiyi ka tqnay nami mmowsa maduk. Dhuq nami ssaun nami maduk dxgal hi do o muda mtakur tudu elug ka dha seejiq. Smiling ka tama mu da, “Mmaah ta bbuyu siida o niqan endaan namu?” Rmngaw ka taxa hiyi o “Mntuhuy ku kuyuh seejiq.” msa. Slingan na ka taxa hiyi duri, “Hmici ku msaang kuyuh ni laqi mu, mhuling ka kari mu.” msa. “Saw kiya, ini namu pgaya, kika mangal namu luqih ka sayang da!” msa ka tama mu. “Uxay ku ida rmngaw ga? Ini namu enduwa muda? Babaw hici do o iya saw kiya da. Enduwa ka uuda namu.” msa ka tama mu duri.

Gaya usa bbuyu nii o suyang balay ni spruun ta bi mita. Gaya truku nii o cmisa seejiq lala bi ddaun babaw dxgal. Meudus ta babaw dxgal o ini ta hmut muda naqih ddaun. Kika malu bi ka uuda ta. Aji mu bi shngiun.

Sowbun ka ngahan payi mu. Payi mu o malu bi ka seejiq na. Mita ana ima, ida mhulis kjiyax ka quwaq na. Laqi ku siida o payi mu ka kmlawa knan. Seapa ku na ni dsun ku na tmabug kacing daya kjiyax. Kika ini mu bi shngii ka knlwaan na knan.

Niqan kingal jiyax, rmngaw kingal endaan na ka payi mu. Ida seejiq meudus ta babaw dxgal o asi ta ka smrudan bi ka ita laqi. “Hmuya, maa saw nii ka kari mu, mkla su?” msa ka payi mu. Yamu niqan kingal lutut mu, ngahan na o Rabay, hbaraw bi ka laqi na. Smrudan ka duma na, ini srudan ka duma na. Wada wada ka jiyax da, paru paru ka lqlaqi na uri da. Ni, rudan rudan ka bubu na uri da. Rabay nii o niqan rima hiyi ka smrudan bi ka lqlaqi na. Rima nii o niqan kingal bi ka smrudan bi, ngahan na o Sayun. Niqan kingal jiyax, mntakur ni mrung qaqay na ka Rabay nii da. Duri o, ana wana Sayun bi ka smrudan balay. Ini alax kiyig bubu na, ida bitaq malu, kika hana wada sapah na. Duma na do o ini bi srudan. Ana tqita bubu na, ini iyah mita.

Siida do o rmngaw knan ka payi mu ni cmisa knan. Laqi ta han o srudan ta bi ka malu, babaw na siida do o, kika mha malu bi ka uuda ta babaw dxgal, ni mha mgealu ni mdudul sunan ka utux rudan uri. Tai ini srudan ka laqi o hmici mruba

散文

ka rudan uri do o naqih balay. Ida mha naqih bi ka uuda ta ka laqi uri da.

Ida hmici kari ka payi mu, iya bi laxi ka rudan namu ni srudan balay. Aji mu bi shngiun ka kari payi mu nii, ida mu pniqun lhbun, ana bitaq knuwan. Nasi ku saw empcisa ka babaw na hici o ida mu srngaw laqi empatas ka kari payi mu nii.

Nowbucyang ka tama mu. Hiya o mdrumut bi qmpah ni tmpusu balay ni msesu balay uri. Smrudan bi ni mkseita balay ka tama mu. Ini hmut mhliq seejiq ni suyang bi ka lnglungan na. Ana ima smkuxul dha bi ni tndahu dha balay ka tama mu. Bitaq sayang, ida saw kiya.

Tama mu o rmngaw ni cmisa knan kjiyax. Meudus ta babaw dxgal o asi ta ka mdrumut bi ka qmpah ni ini ta daw. “Ana ima ka saw nii ka mdrumut bi qmpah do o mha smkuxul bi sunan kana ka seejiq.” msa ka kari tama mu. Niqan kingal jiyax, lupung baki mu o miyah miing mqpah seejiq⁵. Smiling ka baki nii, “Ima namu ka niqan jiyax, mha tmabun qmpahan mu.” msa. Smiyuk ka tama mu, “Mha ku ka yaku.” Ni, smiyuk ka Bowxil uri, “Mha ku uri.” msa. Kiya ka kiya ni ini sruwa ka baki nii, yamu mdawi bi ka Bowxil. “Wana sinaw ka mahun su, aji ku mduuy sunan.” msa ka baki nii. Yamu ini imah sinaw ka tama mu, mdrumut bi uri, suyang bi ka seejiq na uri, kika kuxul bi baki nii. Kika tama mu ka dsun na da.

Kiya do rmngaw knan ka tama mu. Hmuya ni smkuxul bi knan ka baki nii. Yamu dmayaw ku bi qmpah bubu mu ni tama mu ka yaku. Mtbiyax ku bi ni mdrumut ku bi balay ka qmpah ku, ni ini daw uri. Mkla bi ka baki nii uri. “Laqi mu, hici do o yamu laqi embarah ga, ida bi purug knan. Kdrumut bi ka qmpah namu. Ana su musa ana inu, iya bi shngii ka endaan tama su nii.” msa ka tama mu.

Saw nii o mdrumut ka seejiq o lala bi ka seejiq smkuxul. Miing su qpahun su o lala bi uri, yamu mdrumut balay. Mdawi na da o uxay mha malu bi ka uuda na, ana ima, mita ka seejiq do o aji su na smkuxul.

Hnici kari rudan knkla nii o snkryan bi ni paru bi brihan. Aji ta bi shngiun ka hnici kari rudan nii, ni aji ta bi laxun ka cmisa rudan ta uri. Spruun ta bi mita, spat seejiq endaan dha nii o shici ta cmisa laqi embarah. Saw ka kari Truku nii do o kika aji dha bi shngiun, ana bitaq knuwan.

5 「工人」也可以說 seejiq mqpah 或 empqpah。

長者的話

我的曾祖母叫做 Tapang，她的臉上有紋面，身材並不是很高大。在我出生的時候，我並沒有趕上她，在我小的時候，也不曾聽過她的名字。我爸爸跟我講之後，我才知道她過去發生的事情。

我爸爸跟我說了一個故事。有一天，我的媽媽去養土雞，大的公雞都還在那邊。隔天，我媽媽又要去養雞了，她發現公雞不見了，她想了想，覺得公雞可能被偷走了。因為她的婆婆很懂得竹占，所以我媽媽就去請教她。然後，我媽媽跟她婆婆說：「我養的公雞不見了！幫我竹占一下，是不見了嗎？是被偷了嗎？幫我竹占一下看看。」她婆婆說：「好。」然後，她的婆婆拿出了竹占的工具，這些工具是用竹子做的。從上面開始，往下滑三次，這個工具就發出了「powq powq powq」的聲音。結束了竹占之後，她的婆婆就說：「啊！你養的公雞不是被偷的，是你們自己人拿走的。」

之後，我媽媽就問了我爸爸：「是不是你？吃了我養的大公雞呢？」我爸爸沒有回應，但是卻露出一點微笑。我媽媽就說：「你笑什麼！可見一定是你抓走了我養的火雞，你真是的！」

這就是我的曾祖母的故事，教導我們下一代子孫，不要隨便拿別人養的牲畜或東西，如果做壞事的話一定會被別人發現的。

我祖父的名字叫做 Sima。在我出生之後，他就已經過世了，所以我也沒有趕上他。我的祖父是一個很慷慨、親切隨和又健談的人，也很喜歡交朋友，也很喜歡上山打獵，他也很會開玩笑，逗得大家笑開懷。我真的很想念他，很可惜地，我沒辦法親眼看到他還有聽他說話。我聽我的祖母和我爸爸的親戚們說：「我的祖父真的是一個非常非常好的人。」

我爸爸跟我說了一個故事。在我年輕的時候，我爸爸常常帶我上山打獵。要去打獵之前，我們有很多要注意的地方，還有文化禮教⁶。我爸爸說，之後有一天，我們有五個人一起去打獵，當我們到了要打獵的地方的時候，突然有兩個人在中途跌倒了。我爸爸就問道：「你們來打獵之前有做了什麼嗎？」其中一個人說：「我有和女人在一起。」他又問了另外一個人，他說：「我罵了我太太和小孩，而且講了不好聽的話。」我爸爸就說：「就是因為這樣，你們沒有遵守文化禮教，所以現在才會受傷！」又說道：「我不是一

6 gaya 包括很多概念，如習俗、規範或禁忌，在這裡統稱「文化禮教」。

散文

直再三交代過你們嗎？你們怎麼沒有照我的話去做呢？以後不要再這樣了，要好好的去做。」

打獵的文化禮教非常好又神聖，我們要很尊重。太魯閣族的文化禮教教了我們很多社會和生活上的事情。我們活在世上，不要隨便做壞的事情，這樣才會有好的未來。我一定會記住的。

我祖母的名字叫做 **Sowbun**。她的人非常的好，看到任何人，嘴巴總是露出滿滿的笑容。我小的時候是由我祖母照顧的，她常常揹著我去山上養牛，所以我非常記得她照顧我的那段日子。

有一天，我的祖母跟我講了一個故事。我們小孩子，活在世界上的時候，一定要好好孝順長輩。祖母說：「為什麼我會這樣說，你知道嗎？」我們有一個親戚，她的名字叫做 **Rabay**，她有很多小孩，有些小孩很孝順，有些則不孝順。日子一天天的過去了，小孩們一天天的長大了，他們的媽媽也越來越老了。**Rabay** 有五個孝順的孩子，其中有一個叫做 **Sayun** 的小孩是最孝順的。有一次，**Rabay** 跌倒而且腳摔斷了。然後，只有 **Sayun** 最孝順，完全沒有離開媽媽的身邊照顧她，直到康復後，她才回家去。那些不孝順的小孩呢，則完全都沒有來看他們的媽媽。

然後，我的祖母邊說邊教我，當我們是小孩子的時候，一定要孝順才好，以後的生活才會更好，而且我們的祖先也會好好照顧、指引你。如果小孩子沒有孝順的話，老人家有可能會留下詛咒的話，對我們小孩會很不好。我們小孩以後的生活也會變得很不好。

我的祖母一直交代我，以後一定不要遺棄老人家，而要好好孝順。我一定會記得祖母說的話，永遠記在心裡，直到永遠。如果以後有機會為人師表的話，我也會把祖母告訴我的這些話教給我的學生們。

我爸爸的名字叫做 **Nowbucyang**。他是一個工作勤勞認真又穩重的人，既孝順又待人親切。他的心地非常好，不會隨便欺負別人。任何人都很喜歡他，也時常讚美他，一直到現在都是如此。

我爸爸常常教導我，我們人活在世上一定要勤勞認真工作，不要懶惰。他說道：「無論是誰，只要勤勞認真工作，人們都會喜歡他的。」有一次，

我祖父的朋友來家裡找工人，這個男性長輩就問說：「你們誰有時間去我開墾我的田地？」我爸爸就回答說：「我要去。」然後，Bowxil 也回答：「我也要去。」但是，這位男性長輩沒有答應，因為他知道這個 Bowxil 很懶惰，並說道：「你只知道喝酒，我不要用你。」因為我爸爸不喝酒，而且很認真勤勞，人又非常的好，所以這位男性長輩很喜歡他。因此，他就決定帶我爸爸去了。

然後，我爸爸就跟我說，為什麼這個男性長輩那麼喜歡我，就是因為我常常幫忙爸爸媽媽工作，而且工作時努力、勤奮又認真，又不會偷懶。這個男性長輩也很清楚。接著說道：「小孩呀，你們後代的子孫以後一定要學習我，認真的工作。無論你去任何地方，一定要記得你爸爸說的這個故事。」

這個故事在說，勤勞的人會有很多人喜歡，找工作的時候也會找到很多，就是因為你勤勞認真。如果你懶惰的話，就不會有好的未來及生活，無論是誰，看到這個人都不會喜歡你的。

長者的話及智慧是非常珍貴且無價的。我們一定要記得他們說的話，也要珍惜保留他們教我們的一切。更重要的是，我們一定要將這些故事傳承給下一代的子子孫孫，讓太魯閣族的語言文化永遠長存。